

КАДРИ – ОСНОВА ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА

В.П.Бородай, доктор сільськогосподарських наук, професор
Міжінститутський ННЦ технологій у птахівництві, їх сертифікації і
стандартизації

А.І.Вертіїчук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Висвітлено тенденції світового й вітчизняного розвитку птахівництва і стан підготовки фахівців для галузі в Україні та запропоновано концепцію встановлення спеціальності з птахівництва.

Ключові слова: птахівництво, види сільськогосподарських птахів, продукція, розвиток, навчання, дисципліни, спеціалізація, спеціальність, бакалавр, магістр.

На сьогодні в аграрних вищих навчальних закладах нашої країни за підготовки бакалаврів за напрямом „Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва” на вивчення питань з птахівництва відводиться в межах 2,0 % часу, або взагалі не приділяється увага цій галузі. Практичне навчання з птахівництва також мізерне: для студентів напряму „Технологія виробництва і переробки продукції птахівництва” навчальна практика становить один день, а виробничу практику впродовж 5 тижнів проходять у птахівницьких господарствах лише ті студенти-бакалаври, які виконують випускні (дипломні) роботи з питань птахівництва.

Наведені дані щодо обсягу різних навчальних дисциплін свідчать про несправедливий, упереджений підхід до вивчення галузі птахівництва. На вивчення цієї галузі має бути, навпаки, значно більший обсяг годин. Більше того, є всі підстави на існування окремої спеціальності по птахівництву, а не обмежуватися мізерною спеціалізацією.

Це ми обґрунтовуємо як тим, що галузь птахівництва за обсягом і асортиментом виробленої продукції виходить на перше місце серед загальної тваринницької продукції, так і тим, що склад птахівництва включає не один основний вид тварин, як у скотарстві – велика рогата худоба, у свинарстві – свині, у конярстві – коні, у вівчарстві – вівці. Птахівництво ж включає 10 видів птахів: кури, індики, качки звичайні, мускусні качки, перепели, цесарки, страуси, фазани, голуби. При цьому кожен зазначений вид птахів має істотні відмінності: за предками; породами; біологічними особливостями; специфікою утримання та годівлі; особливостями використання технологічного обладнання; асортиментом та якістю продукції, її переробкою, зберіганням, формами реалізації та використання тощо.

У птахівництві ж у всіх свійських видах птиці біологічно-господарської тотожності практично немає. Кури, індики, качки, гуси, цесарки, перепели, страуси мають інше походження за предками, місцями одомашнення та шляхами поширення. У них переважно не тотожні біологічні особливості: анатомія, фізіологія, ембріональний розвиток, продуктивність, продуктивний період, якість продукції. У кожного з цих видів інші вимоги до параметрів мікроклімату, умов годівлі та технологічного обладнання за періодами онтогенезу.

Є різниця і в птиці різних напрямів продуктивності, зокрема курей яєчних, комбінованих і м'ясних курей, важких і легких типів індиків та гусей, яєчних і м'ясних перепелів, різних кросів птиці. Неврахування цього призводить до того, що в Україні, як правило, не створено і не розводять вітчизняних м'ясних порід і кросів курей, бо умови утримання й годівлі яєчних і м'ясних курей мають бути різними. Тому м'ясні породи курей розводять лише любителі, а м'ясні кроси – спеціалізовані птахівницькі підприємства.

Птиці різних видів властива своя специфіка підбору, комплектування племінних і промислових стад, тривалості використання, оцінки племінних якостей, бонітування птиці.

Для сучасного птахівництва характерні гібридизація та використання кросів птиці. Промислові господарства яєчного і м'ясного напрямів нині використовують не породи, а кроси птиці, чого немає ні в скотарстві, ні в свинарстві та інших галузях.

Селекція птиці за кросами відрізняється від селекції за породами. І кожен крос має специфіку як за методами створення, так і за структурою: однопородні; із кількох порід; 2-4-лінійні; лінії прості; синтетичні, поєднані. При цьому використовується також багато порід птиці, які мають значне поширення у господарствах населення, де виробляють понад 56 % яєць в Україні.

Сучасні господарства з виробництва яєць і м'яса – це промислові підприємства із застосуванням повної механізації та автоматизації виробничих процесів на комп'ютерній основі. Промислові птахівницькі підприємства працюють за циклограмами і технологічними картами виробництва продукції. При цьому у виробництві продукції кожного виду птиці є своя специфіка. При вирощуванні курчат-бройлерів, зокрема, здійснюють 5-6 оборотів використання приміщень і комплектування стада за принципом «все пусто – все зайнято», використовуючи за кожним оборотом дезінфекцію усіх приміщень та обладнання.

Забійна та переробна промисловість галузі птахівництва докорінно відрізняється від інших галузевих підприємств. Асортимент переробленої продукції птиці різнобічний і має свою специфіку порівняно з продуктами молока та м'яса великої рогатої худоби і свиней.

У птахівництві – інші форми обліку поголів'я та продукції. Відрізняються форми первинної документації у племінних господарствах різного типу. Державні стандарти на птицю і продукцію різні для усіх видів сільськогосподарських птахів.

Проте для опанування специфіки розведення та використання птиці такої можливості немає і наближено. Так, якщо є 10 видів свійських птахів з різними породами в кожному виді і кросами в трьох видах птиці, і крім того, є яєчний і м'ясний напрямки, виробництво інкубаційних і харчових яєць, вирощування ремонтного молодняку і молодняку на м'ясо, а також утримання дорослого стада, інкубація яєць, якість яєць і м'яса, їх переробка, засоби механізації й автоматизації виробничих процесів, індивідуальний і груповий облік, хвороби птиці тощо, то як можна розподілити відведені 32 години лекцій і 48 годин лабораторних між важливими питаннями й проблемами у птахівництві?

Вочевидь, підготовка фахівців з птахівництва за кваліфікацією „Бакалавр” ведеться на досить недостатньому рівні. Мало що поліпшує також підготовка фахівців для птахівництва за кваліфікацію „Магістр”.

Враховуючи обсяг сучасних навчальних планів за ОКР „Бакалавр” і „Магістр”, змінити програму підготовки фахівців із птахівництва шляхом істотного збільшення обсягу навчальних годин за лекціями, лабораторними заняттями та навчальною і виробничою практикою неможливо.

Для вирішення проблеми щодо повноцінної підготовки фахівців для галузі птахівництва необхідно відкрити окрему спеціальність за напрямом і кваліфікаціями по птахівництву. Така спеціальність має базуватися на повноцінному вивченні всіх видів і продуктивних напрямів птиці. Невиправданим є те, що теперішній фахівець на посередньому рівні знає лише яєчне і м'ясне курівництво, оскільки на вивчення цих галузей виділяється час на рівні знайомства з ними, інші види птиці вивчаються 2-4 години.

Для забезпечення належної підготовки за окремою спеціальністю з птахівництва на рівні ОКР „Бакалавр” необхідно виділити такі дисципліни як „Орнітологія”, „Анатомія птиці”, „Фізіологія птиці”, „Генетика птиці”, „Селекція птиці”, „Годівля птиці”, „Гігієна у птахівництві” (назви у скороченому виразі), а також окремі дисципліни з вивчення технології виробництва та переробки продукції птиці кожного виду, економіки, менеджменту та організації виробництва, механізації, електрифікації та автоматизації виробничих процесів тощо.

Підготовку фахівців за ОКР „Магістр” можна вести за 5-7 спеціалізаціями: „Яєчне птахівництво”, „Виробництво м'яса курчат-бройлерів”, „Виробництво та переробка продукції водоплавної птиці”, „Виробництво та переробка продукції індиків, цесарок, перепелів,

страусів'', „Голубівництво'', „Мисливське, заповідне, зоопаркове та декоративне птахівництво'', „Ембріологія та інкубація яєць птиці'', „Селекція сільськогосподарської птиці'', „Годівля птиці''.

Навчальні плани та програми для підготовки фахівців за спеціальністю з птахівництва вже підготовлено і зберігаються на кафедрі птахівництва Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Таким чином, є повне обґрунтування і необхідні розробки начальних планів і програм для відкриття спеціальності „Технологія виробництва і переробки продукції птахівництва” за ОКР „Бакалавр” і „Магістр”.

Висновки і пропозиції.

1. Для корінного поліпшення вивчення птахівництва за рівнем знань і умінь у питаннях технології виробництва і переробки продукції усіх видів птиці запровадити у вищих аграрних навчальних закладах новий напрям підготовки фахівців – «Технологія виробництва і переробки продукції птахівництва».

2. За новим напрямом «Технологія виробництва і переробки продукції птахівництва» запровадити навчання за ОКР «Бакалавр» і ОКР «Магістр», передбачаючи у планах і програмах нормативної і варіативної частин вивчення усіх видів сільськогосподарської птиці за біологічними особливостями, утриманням, годівлею, технологічними процесами, менеджментом, економікою, механізацією та автоматизацією виробничих процесів.

3. За ОКР «Магістр» виділити такі спеціалізації: «Яєчне птахівництво», «Виробництво та переробка м'яса курчат-бройлерів», «Виробництво та переробка продукції водоплавної птиці», «Виробництво та переробка продукції індиків, цесарок, перепелів, страусів», «Голубівництво», «Мисливське, заповідне, зоопаркове та декоративне птахівництво», «Ембріологія та інкубація яєць птиці», «Селекція птиці», «Годівля птиці», «Гігієна птиці».

4. Відновити навчання у мережі професійних училищ для підготовки фермерів і робітників у галузі птахівництва, а в навчальних закладах І і II-го рівнів акредитації запровадити підготовку фахівців з птахівництва, як було в попередні роки у технікумах.

Література

1. Фисинин В.М. Современные тенденции развития российского и мирового птицеводства / В.М. Фисинин // Эффективное птахівництво. – 2006. – №11. – С. 8–12.
2. Наукові аспекти розвитку птахівництва в Україні / В.П. Бородай, А.І. Вертійчук, О.В. Циганюк, В.В. Мельник // Аграрна наука і освіта. – 2000. – № 1. – С. 104–108.
3. Гайдаенко О.В. Этапы разработки логистической стратегии в птицеводстве / О.В. Гайдаенко // Эффективное птахівництво. – 2009. – №7. – С. 6–8.

**В.П. Бородай, А.И. Вертийчук. КАДРЫ – ОСНОВА
ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ ПТИЦЕВОДСТВА.**

Освещены тенденции мирового и отечественного развития птицеводства и состояния подготовки специалистов для отрасли в Украине, предложена концепция создания специальности по птицеводству.

**W. Boroday, A. Vertiychuk. PERSONNEL – THE BASIS FOR
FURTHER DEVELOPMENT OF POULTRY INDUSTRY.**

The world and domestic trends of the poultry development and condition of educational level of specialists of this field are shown. The concept of educational specialization of poultry is offered. Keywords: fowling, types of the agricultural bird, product, education, discipline, profession, bachelor, master.